

Noen rettslige problemstillinger vedrørende elektronisk samhandling i offentlig sektor

Prof. Dag Wiese Schartum,
Senter for rettsinformatikk, Avdeling for forvaltningsinformatikk, UiO

Noen utgangspunkter

- Offentlig myndighetsutøvelse er rettslig styrt på omfattende og detaljerte måter
- Offentlig tjenesteyting er delvis rettslig styrt og/eller feil i tjenesteytingen kan få rettslige konsekvenser
- IKT anvendes i meget stor utstrekning i enkeltsaksbehandling, og automatiseringsgraden i beslutningssystemer er økende
- IKT anvendes i meget stor utstrekning i informasjonsformidling (for øvrig), og også dette er i stor grad rettslig regulert (jf personopplysningsloven, offentlighetsloven mv)

Er det noe ved FAOS som *ikke* har noe med jus å gjøre?

Vil i fortsettelsen kun se nærmere på spørsmål vedrørende **semantisk interoperabilitet**

Problemet med lovspråk

- et lite eksempel

- Lover skrives i “naturlig språk” og er per definisjon vagt og gjenstand for fortolkning
- Lovgiver har ofte som konkret siktemål å skrive rettsregler som kan aksepteres som rettferdige
- Lover skrives én og én, uten at lages en felles arkitektur

Hadde det vært mulig å finne frem til mye større grad av felles definisjoner? (jeg tror JA)

Jf utledningsloven, statsborgerskapsloven, folketrygdloven, og lov om individuelle pensjonsavtaler

<i>Vilkår/definisjonselementer</i>		<i>Lov nr</i>
Personen	Eldre enn 18 år	1
Bolig	Felles adresse	2
	Felles bolig	4
	Bor i samme hus med mindre enn fire boenheter	3
	Midlertidig adskilt	3
	Midlertidig adskilt, unntatt fengsel	2
Felles liv	Stabilt og etablert forhold som samboere	1
	Ha til hensikt å fortsatt bo sammen	1
	Felles hushold	2
Varighet	Av samboerskapet	1

Problemet med domstolene

Hvis det etableres felles definisjoner på tvers av lover og etater, må dette skje på måter som binder domstoler, klageinstanser mv

Domstoler og klageinstanser følger ikke systemtenkning, og vil vurdere hvert tilfelle konkret, og kan ved tvil legge vekt på formålsbetraktninger og hensynet til et godt resultat

Kan være betenkelig å svekke den mulighet for fleksibilitet og konkret rettferdighet som en tradisjonell domstolsprøving og klagebehandling innebærer

Hvis domstolene eller klageinstanser treffer avgjørelser som avviker fra de felles definisjoner som er etablert - hva bør man da gjøre?

- Følge avgjørelsen *kun i vedkommende sak* og fortsette som før - dvs oppheve presedensvirkninger av doms-/klagevedtaket?

- Følge avgjørelsen i fremtidig rettsanvendelse *i alle saker* - dvs endre på definisjonen i forhold til den aktuelle loven (men ikke for andre)?

Problemet med politikken

- Språket er politikerens - og juristens - viktigste arbeidsredskap
- Derfor verken vil eller bør det være mulig å etablere faste begrepsdefinisjoner som politikerne skal være henvist til
- Tilstrekkelig politisk press må/bør alltid kunne resultere i politisk - og dermed juridisk - endring, uansett hvilke felles definisjoner som er fastsatt for å gjøre IKT-systemene billige og hensiktsmessige
- Den “orden” og rasjonalitet som forvaltningen kan skape, vil med andre ord bli “rotet til” av nye politiske vedtak!
- Prøver en å holde fast ved én definisjon, vil det raskt oppstå nye begreper og definisjoner (samboer suppleres f.eks. med “felles hushold”!)

Problemet med slett lovgivning

Lovgivning er en av de aller viktigste beslutningsprosessene i samfunnsstyringen ... men likevel “den eneste” beslutningstypen som er uten egne IKT-verktøy!

For uten epost, tekstbehandling og Lovdatasøk mv er lovgivning i dag stort sett kun *håndarbeide* ... noe som innebærer at en rekke analyser som krever IKT-støtte ikke blir utført

Dette gir bl.a manglende begrepsanalyser og -definisjoner, noe som igjen skaper en del av de IKT-arkitekturproblemene som forvaltningen prøver å løse i ettertid!

I stedet for ensidig å satse på å ordne og reparere på “arkitekturfeil” som lovgiver produserer, bør en også satse på forbedret lovgivning ved hjelp av IT-verktøy for lovgivningsarbeidet

“Justisdepartementet vil for øvrig vurdere å utvikle et verktøy (programvare) som kan benyttes ved strukturering av både nye og eksisterende lover og forskrifter. Et slikt verktøy vil kunne bidra til kvalitetssikring av regelverk ...” (s 27)